

Mariusz Ciszek

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Filozofia ujmowania zagrożeń ekonomicznych dla bezpieczeństwa narodowego RP i stabilności wewnętrznej państwa

Abstrakt: W artykule omówiono podstawowe zagrożenia o charakterze ekonomicznym dla stabilności wewnętrznej państwa z uwzględnieniem ich wpływu na całokształt bezpieczeństwa narodowego RP. W niniejszej publikacji uznano, iż zagrożenia o charakterze ekonomicznym mają istotny wpływ na bezpieczeństwo i stabilność państwa. W artykule przyjęto bowiem hipotezę, iż Polska nie zachowa swej wewnętrznej stabilności jeśli nie będzie się rozwijała w sferze gospodarczej. Takie ujmowanie bezpieczeństwa przez pryzmat sytuacji gospodarczej wynika z systemowej filozofii i teorii bezpieczeństwa akceptowanej w artykule. Nawiązując do filozofii i teorii systemów w pracy przyjęto założenie, iż niekorzystny stan krajowej gospodarki będzie (za pomocą sprzężeń zwrotnych) negatywnie przekładał się na inne – powiązane ze sobą systemowo – obszary tworzące całościowy system bezpieczeństwa narodowego. Natomiast dobry stan gospodarki (na analogicznej zasadzie) wzmocni pozostałe obszary bezpieczeństwa narodowego, pozytywnie kształtując stan bezpieczeństwa. Podsystem ekonomiczny państwa stanowi bowiem niezbędną, materialną podstawę dla utrzymania i prawidłowego funkcjonowania różnych sektorów (podsystemów) bezpieczeństwa kraju.

The Philosophy of Perceiving Economic Threats to National Security of the Republic of Poland and Internal Stability of the State

Abstract: The article discussed basic threats of economic nature to internal stability of the state, taking their influence on the whole of national security of the Republic of Poland into consideration. In the publication, it was assumed that economic threats have a considerable influence on security and stability of the state. A hypothesis related to that assumption was that Poland cannot maintain its internal stability unless it develops in the economic sphere. This kind of perception of security through the economic situation results from a systemic philosophy and theory of security accepted in the article. In connection to philosophy and theory of systems, it was assumed that an unfavourable state of domestic economy will (by means of feedbacks) negatively translate into other domains, connected within one system and creating the whole system of national security. Similarly, a good state of economy will strengthen other domains of national security, shaping a security status positively. The economic subsystem of the state constitutes an essential, material basis for maintaining and proper functioning of different sectors (subsystems) of state's security.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo państwa, bezpieczeństwo narodowe RP, bezpieczeństwo ekonomiczne RP, filozofia bezpieczeństwa eko-

nomicznego, filozofia i teoria bezpieczeństwa, filozofia i teoria systemów.

Keywords:

security of the state, national security of the Republic of Poland, economic security of the Republic of Poland, philosophy of economic security, philosophy and theory of security, philosophy and theory of the systems.

Wstęp

Przedmiotem badań niniejszego artykułu są uwarunkowania ekonomiczne bezpieczeństwa narodowego, zwłaszcza bezpieczeństwa wewnętrznego. Podjęte w artykule badania przeprowadzono metodą krytycznej analizy źródeł. Praca ma na celu przedstawić podstawowe zagrożenia o charakterze ekonomicznym dla stabilności wewnętrznej państwa z uwzględnieniem ich wpływu na całokształt bezpieczeństwa narodowego RP. Problem badawczy pracy koncentruje się zatem na ustaleniu głównych zjawisk, procesów i czynników ekonomicznych oddziałujących na bezpieczeństwo wewnętrzne RP, jak i całościowo pojmowane bezpieczeństwo narodowe. W pracy uznano, iż zagrożenia o podłożu ekonomicznym mają istotny wpływ na bezpieczeństwo i stabilność RP. W artykule przyjęto bowiem hipotezę, iż żaden kraj nie zachowa swej wewnętrznej stabilności, jeśli nie będzie się rozwijał w sferze gospodarczej. Państwo niebezpieczne to takie, które charakteryzuje się stagnacją w dziedzinie ekonomicznej. Takie postrzeganie bezpieczeństwa poprzez pryzmat sytuacji gospodarczej wynika z systemowej filozofii i teorii bezpieczeństwa akceptowanej przez autora niniejszej publikacji. W artykule przyjęto bowiem, iż odpowiedni stan krajowej gospodarki przekłada się na inne – powiązane systemowo – obszary tworzące system bezpieczeństwa narodowego. Zagrożenia w obszarze ekonomicznym negatywnie oddziaływać będą na stabilność wewnętrzną państwa i jego bezpieczeństwo. Dotyczy to również państwa polskiego.

Struktura niniejszego artykułu składa się z dwóch części. Część pierwsza o charakterze ogólnym i wprowadzającym ma na celu ukazać główne zjawiska, czynniki i procesy ekonomiczne generujące zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego i stabilności państwa (a także dla innych dziedzin bezpieczeństwa kraju). Te ogólne problemy odniesiono następnie do polskich realiów, interpretując je w aspekcie filozofii i teorii systemów. Zagadnienie to zostało przybliżone w drugiej części artykułu. Całość pracy wieńczy krótkie zakończenie, w którym podsumowano poruszaną w pracy problematykę.

1. Zjawiska, procesy i czynniki ekonomiczne zagrażające stabilności wewnętrznej państwa

Bezpieczeństwo wewnętrzne powiązane jest ze wszystkimi obszarami życia. Dotyczy to zwłaszcza sfery politycznej, ekonomicznej i społecznej¹. Dziedziny te wzajemnie na siebie wpływają. W niniejszej części artykułu skoncentrowano się na zagrożeniach natury ekonomicznej. Współcześnie pojawiają się nowe, nietypowe zjawiska i procesy ekonomiczne zagrażające stabilności państwa. Dotyczą one²:

- ✓ zdolności systemu gospodarczego do konfigurowania wewnętrznych i powiązanych ze sobą czynników ekonomicznych, tak aby zapewniły one państwu stabilność,
- ✓ wypadkowej czynników gwarantujących stabilność i rozwój gospodarki narodowej i tych, które mają charakter zakłócający,
- ✓ bilansu potrzeb zapewniających stabilność i rozwój gospodarcze i możliwości ich zaspokojenia,
- ✓ stanu rozwoju gospodarki oraz jej struktur umożliwiających skuteczne przeciwdziałanie negatywnym czynnikom osłabiającym stan gospodarki oraz stabilności systemu społeczno-politycznego kraju oraz zdolności obronnej,
- ✓ wyobrażenia rzeczywistych i potencjalnych zagrożeń dla struktur gospodarczych państwa,
- ✓ stopnia podatności do przenoszenia przez dziedzinę gospodarczą państwa oddziaływań mających na celu osłabienie bezpieczeństwa i stabilności państwa.

Wymienione obszary można opisać za pomocą mierzalnych cech występujących w gospodarce, takich jak³:

- ✓ wartość PKB,
- ✓ środki finansowe przeznaczone na oszczędności i inwestycje;
- ✓ ilość importowanych surowców energetycznych (głównie ropy naftowej i gazu),
- ✓ wartość eksportu,
- ✓ kwota przeznaczona na obronę narodową i inne obszary bezpieczeństwa itd.

---

¹ Por. W. Fehler, *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Warszawa 2012, s. 65-68.

² W. Fehler, I. T. Dziubek, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*. Ekspertyza przygotowana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa, X 2010, s. 23.

³ *Bezpieczeństwo ekonomiczne Rzeczypospolitej Polskiej*. Oprac. Z. Stachowiak, S. Kurek, S. Kurek, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004, s. 43.

Na podstawie powyższych ustaleń należy stwierdzić, iż dla uzyskania odpowiedniego poziomu stabilności i bezpieczeństwa wewnętrznego państwa należy skorelować następujące, powiązane systemowo elementy:⁴

- ✓ umiejętność kierowania i zarządzania państwem;
- ✓ rozwój gospodarczy kraju warunkujący jego stabilność i rozwój;
- ✓ zapewnienie wielokierunkowego przepływu informacji między dziedzinami życia społeczno-gospodarczego;
- ✓ sprawne wykrywanie, zmniejszanie i neutralizowanie zagrożeń oraz ich negatywnych skutków.

Realizując wyżej wymienione wymagania osiągnie się taki stan gospodarki, który zapewni nie tylko stabilność wewnętrzną państwa, ale również jego efektywny rozwój. Państwo nastawione tylko na zachowanie stabilności (bez możliwości rozwojowych) w dzisiejszych czasach skazane jest na rozpad (ewentualnie złe funkcjonowanie). Wynikiem tego jest brak rozwoju, który przekreśla szanse państwa na dostosowanie się za pomocą wewnętrznych przekształceń do zmian pochodzących z otoczenia.

Podsumowując należy stwierdzić, iż determinanty ekonomiczne są głównym czynnikiem w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego i stabilności państwa. Dotyczy to także bezpieczeństwa wewnętrznego RP. Procesy ekonomiczne w tym obszarze wyrażają się przede wszystkim w⁵:

- ✓ organizowaniu warunków do osiągnięcia bezpiecznej egzystencji przez jednostki i podmioty zbiorowe;
- ✓ zapewnieniu odpowiednich środków finansowych i materialnych przeznaczonych do redystrybucji w ramach systemu wewnętrznego państwa;
- ✓ zdolności do podejmowania działań interwencyjnych państwa w sytuacjach kryzysowych w dziedzinie wewnętrznej państwa na podstawie odpowiednio przygotowanych zasobów finansowych, osobowych i rzeczowych;
- ✓ generowaniu impulsów, które określają stan nastrojów społecznych.

Odnosząc wymienione powyżej zagadnienia do polskich realiów gospodarczych, należy uznać je w niektórych obszarach za niezrealizowane. Szczególnie jest to widoczne w sferze opieki zdrowotnej, usuwania i łagodzenia kwestii społecznych poprzez redystrybucję w zakresie świadczeń socjalnych oraz utrzymywania i zarządzania instytucjami sektora bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, zwłaszcza ich finansowania⁶.

By poprawić tę niekorzystną sytuację należy podjąć działania prowadzące do⁷:

- ✓ poprawy pozycji grup słabszych ekonomicznie;

---

⁴ W. Fehler, I. T. Dziubek, *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa...*, s. 23-24.

⁵ Tamże, s. 25.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

- ✓ organizacji postępu w sferze gospodarczej;
- ✓ obrony przed niezaspokojeniem podstawowych potrzeb człowieka, zwłaszcza w dziedzinie ochrony zdrowia i edukacji;
- ✓ minimalizowania negatywnych skutków wynikających z nierówności i ubóstwa;
- ✓ łagodzenia ryzyka finansowego;
- ✓ lepszego podziału środków wynikających z pozytywnych efektów rozwoju gospodarczego Polski;
- ✓ racjonalną i optymalną dystrybucję nakładów finansowych w sektorze bezpieczeństwa wewnętrznego.

Na podstawie dotychczasowych analiz należy przystąpić do identyfikacji współczesnych czynników dla bezpieczeństwa wewnętrznego i stabilności państwa, uwarunkowanych procesami ekonomicznymi. Dotyczą one bezpośrednio gospodarki kraju. Ma się tu na myśli taki zespół czynników i procesów o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, których uaktywnienie doprowadzi do zaburzeń w rozwoju potencjału społeczno-gospodarczego, a także obronno-ekonomicznego⁸. Większość ekspertów ujmuje je najczęściej w aspekcie negatywnym, a więc jako zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego. Wynika to z faktu, iż na ogół kryteria identyfikacji konstruowane są na podstawie przewidywanych, negatywnych skutków oddziaływań procesów ekonomicznych. Ekspersi starają się bowiem określić przed czym należy się bronić (co jest równoznaczne z identyfikacją zagrożeń), a następnie zdecydować, jakie przedsięwzięcia podjąć, i za pomocą jakich środków należy je przeprowadzić. Kryteria te mogą mieć jednak również wymiar pozytywny. W aspekcie negatywnym w omawianej dziedzinie, wymienia się obecnie następujące trudności. W zasadzie są to różnorodne procesy (oddziaływania), które mogą skutkować⁹:

- ✓ zahamowaniem rozwoju gospodarczego państwa lub utratą zdolności rozwojowych;
- ✓ osłabieniem potencjału społecznego (liczebności społeczeństw i ich stanu fizyczno-zdrowotnego czy poziomu intelektualnego, tudzież wzrostem niezadowolenia społecznego itp.) wskutek pogorszenia się sytuacji materialnej;
- ✓ osłabieniem pozycji kraju mierzonej udziałem w tworzeniu dochodu narodowego i międzynarodowym podziale pracy w stosunku do gospodarek ze środowiska zagranicznego;
- ✓ utratą suwerenności w podejmowaniu decyzji w sprawach gospodarczych;
- ✓ pozbawieniem zdolności do dostarczenia odpowiedniej ilości dóbr i usług dla utrzymania pożądanego potencjału militarnego i rezerw gospodarczych

---

⁸ Por. E. Frejtag-Mika, Z. Kołodziejak, W. Putkiewicz, *Bezpieczeństwo ekonomiczne we współczesnym świecie*, Radom 1996, s. 15.

⁹ *Bezpieczeństwo ekonomiczne...*, s. 60-61.

(w czasie pokoju) lub dla wojsk walczących i szeroko pojmowanego zaplecza (w czasie wojny).

Natomiast w aspekcie pozytywnym należy wymienić takie zjawiska i procesy, które prowadzą do:

- ✓ rozwoju gospodarczego kraju,
- ✓ wzmocnienia potencjału społecznego wskutek podwyższenia stopy życiowej obywateli (polepszenie wskaźników demograficznych; lepszego stanu zdrowotno-fizycznego i intelektualnego społeczeństwa; kształtowania zadowolenia społecznego itp.),
- ✓ wzmocnienia pozycji kraju na arenie międzynarodowej w kontekście wzrostu dochodu narodowego i w międzynarodowym podziale pracy (w porównaniu do gospodarek zagranicznych),
- ✓ niezależności kraju w podejmowaniu decyzji gospodarczych;
- ✓ zdolności w dostarczeniu odpowiedniej ilości dóbr i usług dla utrzymania pożądanego potencjału militarnego i rezerw gospodarczych w stanie wojny i pokoju.

Wymienione powyżej procesy i czynniki ekonomiczne wpływają na stabilność państwa. Można je bowiem odnieść do dwóch głównych obszarów bezpieczeństwa narodowego, a mianowicie¹⁰:

- ✓ społeczno-gospodarczego (ogólnoekonomicznego);
- ✓ gospodarczo-obronnego.

Zagrożenia ze sfery wewnętrznej państwa dotyczą wewnętrznych czynników i procesów mających wpływ na zachowanie reprodukcji gospodarczej w ramach państwa i zamieszkującego go społeczeństwa. Źródłem wewnętrznego potencjału zagrożeń gospodarczych mogą być¹¹:

- ✓ niekorzystne proporcje w tworzeniu i podziale Produktu Krajowego Brutto (PKB);
- ✓ błędne kierunki polityki finansowej i gospodarczej kraju;
- ✓ zasoby i struktura bogactw naturalnych kraju;
- ✓ infrastruktura produkcyjna,
- ✓ infrastruktura transportowa i łączności;
- ✓ zasoby ludzkie (ludność w wieku produkcyjnym).

Wymienione źródła mogą przybrać następujące formy¹²:

- ✓ brak środków na modernizację i rozwój kraju,
- ✓ nadmierne deformacje mechanizmu rynkowego,

---

¹⁰ *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, red. R. Jakubczak, J. Flis, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2006, s. 386.

¹¹ *Bezpieczeństwo ekonomiczne...*, s. 66.

¹² Tamże.

- ✓ wielkość i struktura niewykorzystanych czynników produkcji (np. bezrobocie, nieaktywne moce wytwórcze),
- ✓ deficyt budżetowy i dług publiczny,
- ✓ zbyt małe nakłady na realizację dóbr i usług publicznych (np. ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne),
- ✓ destrukcyjne konflikty społeczne o podłożu ekonomicznym,
- ✓ niedorozwój infrastruktury techniczno-ekonomicznej gospodarki kraju.

Natomiast w płaszczyźnie gospodarczo-obronnej można również sformułować szereg zagrożeń dla gospodarki obronnej uwarunkowanej wewnętrznymi czynnikami. Dotyczą one zachowania reprodukcji gospodarczej, którą można również wykorzystać w aspekcie obronnym. Dzieli ona te same źródła ogólnoeconomiczne, ukazane wcześniej. W przypadku zagadnień obronnych mogą one przybrać następujące formy¹³:

- ✓ mały popyt na dobra służące bezpieczeństwu, które może wyprodukować krajowa gospodarka,
- ✓ zbyt małe nakłady na środki przeznaczone na cele związane z bezpieczeństwem,
- ✓ niewystarczające utrzymywanie zdolności produkcyjnych, rezerw i zapasów w gospodarce narodowej, które można byłoby w razie kryzysu wykorzystać dla potrzeb obronnych,
- ✓ brak stosownych uregulowań prawnych zabezpieczających świadczenia na rzecz obronności ze strony różnych podmiotów (w tym i prywatnych),
- ✓ brak odpowiednio przygotowanej infrastruktury spełniającej wymogi bezpieczeństwa oraz umożliwiającej przyjęcie pomocy ze strony sojuszników.

Na podstawie powyższych uwag należy stwierdzić, iż bezpieczeństwo i obronność kraju jest ściśle uzależniona od sfery ekonomicznej. Sfera ekonomiczna wpływa bowiem na bezpieczeństwo wewnętrzne kraju, jak i oddziałuje na cały system bezpieczeństwa narodowego. Dotyczy to również bezpieczeństwa Polski.

2. Systemowa filozofia i teoria postrzegania zagrożeń ekonomicznych dla bezpieczeństwa narodowego i stabilności wewnętrznej Polski

Wymienione powyżej zagrożenia o charakterze ekonomicznym wpływają na inne dziedziny bezpieczeństwa państwa. Bezpieczeństwo narodowe stanowi bowiem całościowo ujmowany system złożony z powiązanych ze sobą elementów (podsystemów). Gospodarka tworzy podsystem ekonomiczny systemu bezpieczeństwa narodowego (bezpieczeństwa państwa). Jest to bardzo ważny podsystem, ponieważ ekonomia stanowi materialną podstawę dla zaistnienia

---

¹³ Tamże, s. 68.

i rozwoju innych elementów (podsystemów) globalnego systemu bezpieczeństwa kraju. Zgodnie z teorią systemów, zmiany w jednym z podsystemów prowadzą do zmian w całości układu (systemu). Co ważne zmiany w obrębie poszczególnych podsystemów wzmacniają się wzajemnie za pomocą sprzężeń zwrotnych do tego stopnia, że się pomnażają, a nie tylko sumują. Co za tym następuje zła sytuacja gospodarcza kraju i niedostatki w sferze ekonomicznej państwa negatywnie będą oddziaływały na pozostałe dziedziny bezpieczeństwa państwa, utrwalając niekorzystne zmiany (sprzężenia zwrotne). Natomiast sytuacja dobra na analogicznej zasadzie wzmocni pozostałe obszary bezpieczeństwa narodowego kraju, pozytywnie kształtując stan bezpieczeństwa.

Tę systemową filozofię i teorię bezpieczeństwa warto odnieść do sytuacji ekonomicznej w naszym kraju. Według Głównego Urzędu Statystycznego Produkt Krajowy Brutto Polski wzrósł w całym 2013 roku o 1,6% w porównaniu do roku ubiegłego (po wzroście o 1,9% w 2012 roku)¹⁴. Choć na tle innych europejskich gospodarek narodowych pogrążonych w kryzysie wynik ten jest relatywnie dość dobry, to jednak w praktyce biorąc pod uwagę znacznie gorszy rozwój naszego kraju w porównaniu do krajów Unii Europejskiej, sytuacja ta nie jest najlepsza. Oznacza bowiem, że zabraknie środków z podziału dochodu narodowego na płace i optymalne finansowanie różnych sektorów państwa. W tym i tych odpowiadających za szeroko pojmowaną obronność¹⁵ i bezpieczeństwo, które przecież gwarantują państwu trwałość i stabilność. Zabraknie również środków przeznaczonych na rozwój nauki i techniki, od której w dużym stopniu uzależniony jest nowoczesny przemysł zbrojeniowy, jak i ogólny rozwój różnych sektorów gospodarki kraju. Natomiast jako pozytywny należy odnotować fakt, iż kierunki polityki finansowej i gospodarczej są dość dobre. Przede wszystkim słuszne jest podejście rządu do obciążenia wydatków i szukania oszczędności. W sytuacji globalnego kryzysu finansowego takie podejście w opinii wielu ekonomistów jest rozsądne. Niestety oszczędności dotyczą również kwestii związanych z bieżącymi wydatkami na różne obszary bezpieczeństwa. Dotyczy to nie tylko obronności kraju (bezpieczeństwa militarnego), finansowania policji, ale również bezpieczeństwa publicznego. W perspektywie długofalowej postępowanie takie może jednak uchronić kraj przed kryzysem finansowym. Mógłby on

---

¹⁴ *Produkt Krajowy Brutto w 2013 r. Szacunek wstępny (notatka informacyjna)*. Materiał na konferencję prasową w dniu 30 stycznia 2014 r., Główny Urząd Statystyczny, Departament Rachunków Narodowych, Warszawa 2014.

¹⁵ Na wykonanie zadań związanych z obronnością kraju zaplanowano w ustawie budżetowej na 2013 rok wydatki w wysokości 31,4 mld zł, co jest zgodne z formułą zawartą w ustawie z dnia 25 maja 2001 roku o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu SZ RP (nie mniej niż 1,95% PKB roku przed planowego), *Podstawowe informacje o budżecie resortu obrony narodowej na 2013 r.*, MON, Departament Budżetowy, Warszawa, marzec 2013, s. 2. Poniesione nakłady na obronność plasują Polskę na tle innych krajów na dość odległym miejscu.

jeszcze w znacznie większym stopniu negatywnie odcisnąć się na poziomie finansowania różnych sektorów państwa, w tym i całościowo pojmowanego systemu bezpieczeństwa narodowego.

Osobną kwestią jest rozwój gospodarczy kraju, który nie jest wystarczający. Kraj, którego gospodarka nie ma zdolności rozwojowych lub nie rozwija się w odpowiednim tempie nie utrzyma swej stabilności. Trend ten jest zatem niepokojący. Niejasne przepisy, wysokie koszty pracy, rozbudowany aparat urzędniczy państwa, trudności z szybkim założeniem firmy, relatywnie niesprzyjający system podatkowy na pewno nie sprzyjają rozwojowi gospodarczemu kraju. Odstraszają bowiem nie tylko duże koncerny do zakładania w Polsce swoich zakładów produkcyjnych, ale przede wszystkim utrudniają obywatelom zakładania własnych małych, rodzinnych przedsiębiorstw. Rozwój gospodarczy kraju ma niewątpliwie przełożenie na wydatki w sferze szeroko pojmowanego bezpieczeństwa, które zapewnia państwu odpowiedni poziom stabilności. Im większy bowiem dochód narodowy, tym większe wydatki na sektor obronności. Problem ten dodatkowo potęguje spory deficyt budżetowy i dług publiczny, który powoduje, iż brakuje środków na modernizację i rozwój kraju. Prowadzi to do małych nakładów na realizację dóbr i usług publicznych, takich jak: ochrona zdrowia (bezpieczeństwo zdrowotne), bezpieczeństwo publiczne czy na sektor edukacji.

Obecne zasoby i struktura bogactw naturalnych Polski nie zapewniają pełnej niezależności w zakresie rozwoju krajowej gospodarki. Jesteśmy bowiem uzależnieni od dostaw takich ważnych dla rozwoju gospodarczego kraju surowców energetycznych, jak gaz ziemny czy ropa naftowa. Państwo pozbawione surowców energetycznych nie będzie stabilne. Stan obecny w przypadku Polski nie jest jednak najgorszy. Nasz kraj posiada bowiem zasoby węgla kamiennego i brunatnego, który jest podstawowym surowcem energetycznym wykorzystywanym w naszym kraju. Jego surowca na rynku wewnętrznym przynosi też dochód. Sytuacja ta może jednak się zmienić. Za kilkanaście lat może zabraknąć wspomnianego surowca. Ponadto, węgiel jest surowcem nieekologicznym, bowiem spalany zanieczyszcza atmosferę. Zaznacza się tu związek pomiędzy bezpieczeństwem ekonomicznym a bezpieczeństwem ekologicznym (a także bezpieczeństwem zdrowotnym). Z powodu zagrożeń ekologicznych Unia Europejska dąży do zmniejszania emisji spalin ze spalania węgla, i nasz kraj musi podporządkować się tego typu dyrektywom. Ów problem zauważono w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP już w 2007 roku, w której wyeksponowano potrzebę wykorzystania źródeł odnawialnych i alternatywnych, z uwzględnieniem programu rozwoju polskiej energetyki jądrowej¹⁶. Problem rozwoju krajowej energetyki jest bardzo ważny, chociażby dlatego, iż zasoby gazu ziemnego i ropy naftowej w Polsce nie są duże. Trzeba więc te surowce importować. Problemem jest zwłaszcza gaz ziemny, którego sprowadzanie z Federacji Rosyjskiej

---

¹⁶ Por. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 17.

rodzi określone reperkusje polityczne. Uwidacznia się tutaj związek pomiędzy bezpieczeństwem ekonomicznym (podsystemem ekonomicznym) a bezpieczeństwem politycznym (podsystemem politycznym), które współtworzą system bezpieczeństwa narodowego RP. Być może sytuacja ulegnie poprawie w związku z pokładami tzw. gazu łupkowego, jaki znajduje się na terenie Polski. Wówczas moglibyśmy uzyskać pełną samowystarczalność w tym obszarze. Zapewniłoby to stabilność wewnętrzną i rozwój gospodarczy kraju, a również znaczne przychody finansowe w związku ze sprzedażą tego surowca nie tylko na rynek wewnętrznych, ale i na eksport. Zwiększone dochody państwa to większe wydatki na sferę bezpieczeństwa i obronności. Warto tutaj nadmienić, iż Polska posiada również inne bogactwa naturalne, które wykorzystywane są w przemyśle lub dla potrzeb bytowych społeczeństwa. Należy tu wymienić zwłaszcza: rudy żelaza (limoryty, symoryty), rudy cynku i ołowiu, rudy miedzi, srebro, nikiel, ołów, cynk, kobalt, wanad, molibden, selen, rudy niklu, sól kamienna, sól potasowa, siarka, baryty. Większość ze wspomnianych surowców jest niezbędna do wytworzenia wielu produktów dla potrzeb społeczeństwa oraz przemysłu zbrojeniowego i innych obszarów bezpieczeństwa.

Infrastruktura produkcyjna jest niezbędna dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, a także dla sfery gospodarczo-obronnej stojącej na straży stabilności wewnętrznej państwa. Cywilną infrastrukturę produkcyjną można również przestawić na realizację potrzeb obronnych społeczeństwa w czasie wojny. W czasie pokoju również można ją wykorzystać dla wyprodukowania potrzebnych dla zapewnienia bezpieczeństwa określonych urządzeń, czy innych produktów. Istnieją też specjalne zakłady (na ogół państwowe), które produkują tylko asortyment wojskowy (tudzież dla służb mundurowych, takich jak policja czy straż pożarna) lub na potrzeby szeroko pojmowanego sektora bezpieczeństwa. Niestety te przedsiębiorstwa w Polsce przeżywają obecnie kryzys, zmniejszając swoją produkcję, a nawet są zamykane z powodu ich nierentowności. Niektóre ich produkty nie są również zaawansowane pod względem technologicznym. Ten trend ma niewątpliwie negatywne przełożenie na obronność oraz bezpieczeństwo wewnętrzne kraju.

Sytuacja ta dotyczy zresztą nie tylko kwestii związanych z bezpieczeństwem obronnym. Podobna sytuacja występuje w przypadku niektórych aspektów bezpieczeństwa publicznego, np. związanych z ochroną zdrowia obywateli, które są istotne dla bezpieczeństwa wewnętrznego kraju. Większość specjalistycznych leków nie jest produkowana w Polsce, lecz sprowadzana z zagranicy. Polska jest zatem uzależniona od gospodarek innych krajów w tej dziedzinie. W przypadku infrastruktury cywilnej należy orzec, iż jest ona średnio rozwinięta. W Polsce mało się produkuje, najczęściej potrzebne towary są importowane z innych krajów. W przypadku zagrożeń dla bezpieczeństwa kraju, będzie problem z wyprodukowaniem potrzebnego asortymentu, który trzeba będzie sprowadzać z zagranicy. Nie jest to korzystne zjawisko. Trzeba zaznaczyć, że Polska jest krajem, w którym nie występują głębokie deformacje mechanizmu rynko-

wego. Nie zmienia to faktu, iż występuje pewien niedorozwój infrastruktury techniczno-produkcyjnej. Niektóre sektory gospodarki kraju, takie jak chociażby rolnictwo są w zbyt dużym stopniu uzależnione od państwowego (tudzież unijnego) interwencjonizmu, bez którego nie byłyby w stanie przetrwać na rynku. Sytuacja ta rodzi wiele problemów społecznych, takich jak bezrobocie, czy wzrost niezadowolenia społecznego, które może manifestować się w postaci strajków, protestów, a w przyszłości być może dojść do destabilizujących konfliktów społecznych o podłożu ekonomicznym.

Obok infrastruktury produkcyjnej należy też wymienić infrastrukturę transportową i łączności, której odpowiedni rozwój zapewni stabilność. Należy zauważyć, iż w tej materii sytuacja w naszym kraju poprawia się, choć nie można mówić o stanie optymalnym. Polska potrzebuje bowiem nadal nowoczesnych, przystosowanych do unijnych norm autostrad i dróg ekspresowych. To samo tyczy innych rodzajów transportu, a mianowicie rozwoju infrastruktury transportu kolejowego, lotniczego i żeglugi. Zmiany potrzebne są również w aspekcie modernizacji węzłów komunikacyjnych wewnątrz aglomeracji miejskich. Dotyczy to również wadliwie działającego systemu zarządzania i reagowania kryzysowego oraz Zintegrowanego Systemu Ratowniczego. Należy także rozwijać nowoczesną i zintegrowaną strukturę łączności elektronicznej, odporną na ataki przestępczości cyberterrorystycznej. Niestety, ataki hakerów na strony internetowe kancelarii premiera oraz innych organów państwa pokazują, iż system ten jest nieskuteczny¹⁷.

Za głęboko niekorzystne zjawisko należy uznać też kwestie demograficzne. Mają one przełożenie na wykorzystanie tzw. zasobów ludzkich. Polskie społeczeństwo cały czas się starzeje. Brak odpowiedniej polityki prorodzinnej państwa, duże koszty życia, bezrobocie i niskie płace na tzw. umowach śmieciowych powodują, iż spadają dramatycznie wskaźniki dzietności. Żadne państwo nie zachowa swej stabilności, jeśli społeczeństwo nie będzie się reprodukować. Problem ten potęguje zjawisko emigracji do rozwiniętych krajów Unii Europejskiej. W przyszłości może doprowadzić to do załamania systemu ubezpieczeń społecznych. Może również zabraknąć ludzi do wyprodukowania określonych dóbr i rozwoju polskiej gospodarki. Za szczególnie niebezpieczny należy uznać odpływ polskich specjalistów na Zachód Unii Europejskiej. Odbije się to negatywnie na innowacyjności polskiej gospodarki a pośrednio również w obszarze bezpieczeństwa. W przyszłości może też zabraknąć kompetentnych osób ze specjalistycznym wykształceniem do pełnienia zawodów i funkcji bezpośrednio związanych z bezpieczeństwem i obronnością.

---

¹⁷ Tamże, s. 18-19.

Zakończenie

Podsumowując należy uznać, iż na bezpieczeństwo wewnętrzne RP (jak i na cały system bezpieczeństwa narodowego), w dużym stopniu mają wpływ procesy i czynniki uwarunkowane ekonomicznie. Państwo, które nie ma sprawnej, rozwijającej się gospodarki, nie będzie prawidłowo funkcjonować, generując nowe problemy w różnych obszarach bezpieczeństwa, które będą się cały czas niekorzystnie wzmacniać (sprzężenia zwrotne). Będą one negatywnie wpływały także na trwałość i wewnętrzną stabilność państwa. Podsystem ekonomiczny kraju stanowi bowiem niezbędną, materialną podstawę dla utrzymania i prawidłowego funkcjonowania różnych sektorów (podsystemów) bezpieczeństwa kraju, z których zbudowany jest cały system bezpieczeństwa narodowego. Konkluzja ta pozostaje w zgodzie z regułami filozofii i teorii systemów, którą przyjęto jako podstawę do analiz podjętych w niniejszym artykule.

Bibliografia

- Bezpieczeństwo ekonomiczne Rzeczypospolitej Polskiej*. Oprac. Z. Stachowiak, St. Kurek, S. Kurek, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2004.
- Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, red. R. Jakubczak, J. Flis, Warszawa 2006.
- Fehler W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne współczesnej Polski. Aspekty teoretyczne i praktyczne*, Arte, Warszawa 2012.
- Fehler W., I. Dziubek T., *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*. Ekspertyza przygotowana na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa, X 2010.
- Frejtag-Mika E., Kołodziejak Z., Putkiewicz W., *Bezpieczeństwo ekonomiczne we współczesnym świecie*, Radom 1996.